Ч. 153. і 154. Чернівці, неділя дня 26. грудня (8. січня) 1904 р. Ротчник XX.

ВИХОДИТЬ в ЧЕРНІВЦЯХ
що середи, пятниці і неділі,
з тижневим додатком
„РУСКА РАДА“.
Редакция, адміністр. і експедиция
при улици Петровича ч. 2.
Рукописи звертає ся лише на попереднє застережене. — Реклямациї неопечатані вільні від оплати почтової.

БУКОВИНА

ПЕРЕДПЛАТА на „БУКОВИНУ“
разом з „Рускою Радою“:
на цілий рік . . . . . . 20 К. — с.
„ пів року . . . . . . 10 „ — „
„ чверть року . . . . 5 „ — „
„ місяць . . . . 1 „ 70 „

Поодиноке число „Буковини“ 16 сотиків.

Передплата і належитість за інсерати платні в Чернівцях.

Сильв. Яричевський.

НА ЗЕМЛИ МИР!...

Срібна нічка витає різдво Назарея
у спокій таємничий сповила ся Ґея —
а далеко в азийській сторонній земли
в струях крови брати неповинні лягли —
відпочив жезлоносець спянілий опир —
а борей свище пісню: „і на земли мир!...“

А коли ти спічнеш ворогів наших роде?
А коли відітхнеш україньский народе?
І коли юродиві незрячі сини
перестануть наш люд затягати до
[тьми —
заробляти в Ляхів, москалів та на жир?
Ах, коли засияє земли руській мир?...

І коли ти відродиш ся весь, чоловіче,
і собі правду раз покладеш перед вічи —
розітреш ту о б л у д у, що сушить
[тебе —
розібєш всю ту л о ж, що тобі гріб
[гребе —
розтовчеш ти на порох д е с п о т і в
[к у м и р —
Ч и с т и м с е р ц е м сотвориш на
[землиці мир?...

Конференциї бар. Ґавча.

Новий президент мініістрів бере ся енерґічно до діла і конферує із представителями всїх більших парляментарних партий, щоб воскресити роботящість парляменту, який би поухвалював відомі домаганя правительства і контінґент рекрутів. Відтак прийшлиби на порядок денний „конечности державні“, викликані потребою надзвичайних кредитів.

Бар. Ґавч думає, що в другій половині січня буде вже мож скликати парлямент. Проти якого небудь октройованя реґуляміну тепер рішучо застерігає ся, хотячи рядити парляментарно. Заявляє однак, що самі партиї є переконані про потребу реформи реґуляміну, яку також і переведуть. Ходить чутка, що бар. Ґавч вже й має проект тимчасового реґуляміну, в котрім є важний параґраф, що буджетову провізорию і контінґент рекрутів має палата послів полагодити до 3 місяців а ні, то вони набирають сили обовязуючої і переходять під обради палати панів.

Дотеперішні конференциї з Чехами і Німцями мали головно характер інформацийний. Чехи й Німці успособлені су проти бар. Ґавча доволї прихильно, хоч поки що не виходять з резерви.

Провідники партийні Чехів заявили, що вони бар. Ґавчови нїяких трудностий робити не будуть в полагоді найважнійших справ державних, однак попри се рішучо обстають при своїх двох домаганях: внутрішної мови урядової і другого ческого унїверзитету.

Німцям заявив бар. Ґавч, що він будучи й сам Німцем проти них нїчого не задумує і не робить заздалегідь нїяких односторонних обіцянок Чехам. Із сеї конференциї, у якій бар. Ґавч висловлює ся дуже здержно, винесли Чехи таке вражінє, що він хоче передовсїм довести парлямент до праці. Бар. Ґавч конферував також із послом др. Шустершіцом, яко представителем полудневих Славян, який заявив, що поки що заховає резерву, ждучи вчинків нового кабінету.

Вчера конферував бар. Ґавч також і з пос. Николаєм Васильком. Єго підчас міністерскої кризи не було у Відни, тож поїхав туди аж після того, як одержав на полудни депеші вислані до него до Чернівців. (Пос. Н. Василько конферував в кількох квестиях руских а передовсїм буковиньских.)

Як бачимо новий премер хоче пізнати бажаня Русинів і Буковини, і надіймось, що для обох сих чинників буде не гірший від д-ра Кербера, який щиро опікував ся Буковиною, а й до Русинів відносив ся дуже симпатично передовсїм з початку, доки не пішов в зависимість від польского кола, котре ему в критичну хвилю не богато помогло.

Бар. Ґавч се давний руский знакомий. Будучи на становищи мінїстра просьвіти відносив ся він доволї справедливо і до славяньских народів, що доперва із великим трудом роблять здобутки на поли шкільництва.

Русини завдячують ему передовсїм те, що після Minoritätsvotum проф. д-ра Стоцкого рішив ся завести нову правопись по школах і урядах. Про вагу сего факту, про его величезний вплив на наш поступ в послїдних роках нїчого й казати. Але і се не завадить згадати, що в 90. рр. було ще дуже богато навіть передових, які вважали нову правопись не на часї, що проти неї виступили всї три галицкі ординаряти. За часів Ґавча одержали значні здобутки і Русини галицкі, як руські ґімназиї в Перемишли і Коломиї, взірцеві школи по семінарях і руску катедру історию на львівскім унїверзитетї.

Сподїватись можна, що і на будуче обопільні зносини не погіршають. Специяльнож для Буковини не без значіня буде те, що посли Н. Василько і др. А. Ончул є учениками бар. Ґавча із терезиянум, із якими вже тепер входить в близші зносини. Се повинно причинити ся до остаточного укріпленя мира на Буковинї і там, відки мирова акция повинна була вийти т. є. в церкві, яка в нинїшнім богослуженю акцентує „мир во чоловіцї і благословеніє.“

КАПІТУЛЯЦИЯ ПОРТУ АРТУРА.

За Великоднем, коли погиб Макарова із Петропавловском приходить ся Росиї переживати неменьше сумне Різдво. В сьвятовечірну хвилю, не стане там в тисячох родин сина і батька, а порожне місце при столї наведе сльози на очи всїх присутних. В той час погадає кождий про портартурских недобитків, що пішли в Японьску неволю та про Порт Артурскі мури, политі салдатскою кровию, засїяні безлїчю костий „муштрованих людий“. — І за що йшли ті люди на смерть за що різав брат брата? Деж той мир і „благоволеніє“, що принесло на землю Христове Різдво?

В житю велика сила іронії. Ось на Порт Артурских мурах, на манджурских просторах ллєть ся україньска кров в обороні росийского диспотизму, що так важко придавив наш народ. Ллєть ся кров у борбі із синами країни сходячого сонця, що знова на спільку із скоррумпованим чиновництвом, валють основи росийского чиновництва... Порт Артур впав! Могучість Росиї на далекім сході зломлена на довгі часи. Японцї мабуть швидко его відбудують, щоб знова колись поливати его кровию людскою. Молох війни буде все мати своє жатво.

Те що Японцї здобули таку сильну і так хоробро боронену твердиню як Порт Артур — се ще один доказ, що над усї земскі сили є мугутнійша любов рідного краю, витревалість і погорда житя, коли воно має впасти для добра вітчини а що найважнійше високий просьвітний степень найширших верств народних.

Історія — кажуть — є вчителькою житя, розкриймож і еї книги перед нашими очима.

Хід облоги.

Облога Порту Артура тревала загалом 156 днів. Росийско-японьска війна розпочала ся — як звісно — д. 8. лютого 1904. атаком японьских кораблїв на росийску ескадру в Порті Артура. Від сеї пори концентрували Японцї всї своі зусиля, щоб добути твердиню. Доля росийскої фльоти зазнала вже тодї рішучого удару. Жертвою нападу

Олег Сатир.

СЬВЯТА.

Сьвята... Ну щож, сьвята — дуже мила річ; передовсїм для тих, хто їх не справляє, а радше той, за чиї гроші їх не справляє ся. І якже не мають вони бути милою річию, як на сьвята нема роботи, чи там нїчо не робить ся, (бо роботи є все доволї), а до того чоловік ще й забавить ся добре! Забава є, яка хто любить, чи то при шкляночці, чи при яких „снїдах“, які конче треба „нищити“, хиба що хто є такий сьмілий і важить ся наразитись на гнів доматорки „сиріч“ господинї дому.

І виходить доволї їдка історія: сьвята а передовсїм Різдвяні і Великодні мають бути хвилею, коли людська душа повинна вглубитись у величні побіди сьвітла правди і людяности над темрявою і кантоватою лютістю всякого рода Фарисеїв. Сьвята повинні бути хвилиною, у якій би зійти нам на саме дно сердець наших і підкріпити може погасаючу іскру віри у визвіл людскости із пут неволї, що сповили еї Ляоконовими обіймами, щоб зміцнити віру в невмирущу силу поневолених а воскресаючих народів — а тим часом стають вони навіть не відпочинком для утомленого тїла, але порою, коли люди у сьвяточнім зворушеню затроюють ся ріжними солодженими й несолодженими алькоголями а часами ще й переладовують „палевище чоловічої машини“ так, що треба не мало посьвяточного часу з'ужити на те, щоб ту машину привести до ладу.

От бачите за „яствіями й питіями“ промовчав я ще одно сьвяточне занятє нашого „народу“ як інтеліґенциї так і мужицтва, що в сьвята люблять „кинути карти“. І в декотрих околицях грають на тих інструментах всїлякої — а передовсїм „коротенького“, який без великої втрати часу і енерґії дає найліпшу нагоду зробити „поважнійшу фінансову“ манїпуляцию в виді „обцупаня“ свого друга...

І не один, що на сьвята „пішов крузь“ — мусить відтак цїлими місяцями „доносити“ на домашні потреби. Се — бачите — лишає ся у него трівкий спомин сьвяточної забави.

Чиж се не пародия інтенциї сьвят, яку їм приписує церква, що їх поустановлювала?

А сьвят тих у нас сила! І сьвяткує їх „приліжно“ передовсїм мужицтво із всею скрупулятністю чоловіка, що радби найти притичину до того, щоб „відпочивати“. Мужики крім всїх сьвітлих і не сьвітлих празників, сьвяткують безлїч сьвят церковних а до того ще й самі устанавляють собі сьвята, що належить передовсїм до „фаху“ Гуцулів, які, як на те, живучи порозкидані в горах, свої церкви не дуже часто й відвиджують, а за те поустанавляли у себе сьвята ізза ріжних „оказий“. У них, то й виходить, шило з мішка себто їхний мотив сьвяткованя, бо ціле воно обмежуєть ся тільки на тім, що побожний народець „празника ради“ дармує або, що ще гірше, опроваджує його у коршмині.

Що те все не має нїякого сенсу а до того веде прямо лихі наслїдки — нїчого й спорити. Давний лад, давні звичаї мусять приноровлювати ся до новітних економічних вимогів, що меньше більше нївелюють загальний рівень культури.

В добі незвичайної екстензивности праці, в хвилї, коли робуча людська одиниця прямо не годна поспіти в своїй праці за летом машинових колїс — нїяк марнувати час на надмір сьвяточних днів.

Сама установа „сабату“ в Мойсеєвім законї мала незвичайно раціональну цїль — дати для чоловіка сему днину відпочинку по шістьох днях праці. Установленє сабату у Жидів а неділї у Християн мало далекосягле суспільне значінє головно через те, що давало вільний час убогим, поневоленим, які прм. в Римі все мали трудити ся для панів, що за весь той час дармували. У сьвяточні дни подавано по синаґоґах та церквах корм для душі: учено писати та голошено житєву мораль, що й поневолених робила „людьми“.

Тепер по упливі многих столїть взяла охорону робітників держава, заводячи недїльний відпочинок, який у Анґлії доходить до того, що в недїлї не функционує ні почта ні желїзниця.

Та велика й сьвята ідея — як пише К. Єнч в своїй розвідці про сьвята — не зазнає нїколи повного й цїлковитого сповненя. Поза недїлями зростало число сьвят передов-

японьских торпедовцїв впали „Ретвізан“, „Царевич“ і „Паляда“, а „Полтава“, „Діяна“, „Аскольд“ і „Новік“ зазнали значних ушкоджень.

Ситуация російскої фльоти стала ще більше важка, як Японцям по кількох невдалих пробах удало ся „закоркувати“ порт, затопивши в его гирлї брандери серед нечуваного геройства їх залоги дня 25. лютого. В два дни після того оголошує ґен. Штесель денний приказ, в якім полишає один вихід: бороти ся до скону, щоб ратувати честь Росиї, покинувши всї надії на відворот. І залога захоронена на диво сильними укріпленями, приказ свого команданта сповняла, не маючи й хвилини спокою нї в день нї в ночи. Японцї взяли ся дуже практичного способу, дратувати залогу без впину, кружляючи недалеко неї із своїми кораблями, а від часу до часу бомбардуючи порт і кораблї, які в нему находили ся. Надзвичайно завзяті бомбардованя припали на час від 10—12 марта, які нанесли й містови великі шкоди. Дня 21. і 22. виконали японьскі торпедовцї сильний атак на порт, підпливши до него дуже близько. Нове затарасоване в'їзду брандерами д. 27. погіршило російскі вигляди ще більше. Щоби із сего прикрого положеня вирятувати ся, пробувала російска фльота, очистивши виїзд, виплисти на повне море. Але се не повело ся, сьмілий плян прийшло ся оплатити д. 13. марта затопленем найбільшого російского корабля „Петропавловска“ враз з смертию адм. Макарова, що припало саме перед Великоднем.

Бомбардоване понавляло ся із що-раз більшою силою і то майже в правильних відступах часу, а дня 3. мая по трете замкнули брандери доступ до Порту Артура із боку моря.

За те сухопітна комунїкация пригнобленої твердинї не зазнавала вїяких перепон. Аж битва під Ялю із 30. цьвітня і 1. мая загрозила Портови Артура також із боку сухопути. Пережений Алексеєв утїк із тепет в послїдний момент, як Японцї причаливши під Біжево (в ночи із 4—5) заволоділи желїзничим шляхом, що вів до Порту Артура.

День 5-го мая треба вважати початком облоги із боку суші.

Здавало ся однак, що на суші Японцї Росиян не одолїють, та що із того боку не грозить твердинї така велика небезпека. Тимчасом кровава борба під Кінчу, що скінчила ся остаточно д. 26. V. побідою Японцїв, уможливила ґенералови Оку заняти город Дальний, збудований коштом російских мілїонів у 18-ти кільометровім віддаленю від Порту Артура. Здавало ся, що зараз після того наступить і упадок обложеної твердинї. Але знатоки воєнні сьвідомі нечуваного укріпленя сеї твердинї заявляли, що здобути єї можна лише правильною облогою. Російскі-ж ґенерали прямо заявляли, що вона нездобутна. І японьска сухопутна армія взяла ся до сего дїла а рівночасно не дармував і Тоґо і виманивши російскі кораблї із пристани, завдав їй 28. червня остаточний удар, по якім їй не судило ся вже двигнутись.

На суші поступала облога вправдї пиняво, але все таки поступала. Кров лила ся обильними струями, десятки тисячів жовнїрів гибло від страшних вибухів мін та ґранатів. Погибші вкривали собою цїлі поля, даром ждучи похоронів навіть у гуртових могилах. Штурм ішов за штурмом, деколи йшов бій у рукопаш на шаблї й ножі а рівночасно оповивали Японцї твердиню неначе поліп підземними ходами. І по безлїчи геройских зусиль удало ся Японцям заняти д. 28. листопада „гору 203 метрів“. Японцї заявляли, що 30 проц. обложної працї вже звершено. Воно так і сталось, дарма, що Росияни із прежним завзятєм бороли ся із своїх фортів кованих у скели, та висипаючих із пащ армат смертоносний огняний дощ. Внутрішні російскі форти дістались тепер під японьский огонь, який знищив вперед останки російскої фльоти, а відтак уможливив занятє фортів Ерлюнґшан і Шаншушан. Форти стали падати один за другим. І неустрашимий ґенерал Штесель, не бачучи надії на який небудь ратунок рішив ся капітулювати, місто наражати всїх на безцїльну пехибну смерть.

Капітуляция.

Иньшого виходу як капітулювати не було. Послїдні днї облоги перемінили Порт Артура в чисте пекло. Гук японьских вистрілів, трескіт лускаючих ґранатів був такий, що годї було почути й словечко. Не було місця, деб не падав огненний дощ ґранатів, сїючи всюди руїну і скони. Із тим мішав ся зойк ранених, яких було тільки, що не стало для них бандажів. Навіть у шпиталю не було захисту і там вибухали ґранати. Хорі зволїкали ся з лїжок і повзали ся снїгом на мури а не маючи збруї кидали в Японцїв камінєм борючись із ними на кулаки, доки не гибли, або не дїставали ся в полон. Із 35.000 ґарнїзону погибло підчас облоги 11.000 мужа, 16.000 лежить ранених по шпиталях а з прочих 8000 остало тільки 6000 спосібних до бою. В недїлю рано відбула ся в Портї Артура воєнна нарада, якої вислїдом було — постанова капітуляциї. В слїд за тим вислав ґен. Штесель відомий лист до ґен. Ноґі, на який він і пристав, іменуючи своїм повновласником ґен. Ідзічі. Огонь застановлено. В понедїлок стали конферувати обосторонні парляментарі, які й довели до довершеня капітуляциї. За Штесля, який лежить хорий, підписав капітуляцию ґен. Смірнов.

Капітуляциї доконано по таких услівях, що російскі офіцири за свою хоробрість дїстали дозвіл вийти із шаблями і приватним майном, зложивши слово чести, що більше не будуть воювати, а проте російске войско пішло в японьску неволю. Санїтарну службу російску задержано до обслугуваня рос. ранених. Крім сего мусїли Росияни видати всю амунїцию, кораблї, пляни залоги із зазначенєм уміщених мін, спис війска і усе державне майно. Замітне, що цар полишив Штеслеви, щоб офіцири робили, що їм подобає ся. Вчера вмашерували вже Японцї до Порту Артура, занимаючи форти, а рівночасно вийшли російскі офіцери серед почесного шпалїру японьских жовнярів.

Між побідженими і побідниками настали тепер дружні зносини. Японцї заосмотрюють Росиян засобами поживи і лїкарствами. Хоробрість Росиян знайшла у них певне признанє, починаючи від Мікада, який велїв окремо висловити ґен. Штеслеви своє признанє. Ось так скінчив ся ще один акт кровавої драми — війни — але чи він буде у нїй послїдний?...

сїм и віках середних що раз більше і більша, а спинила сей нездоровий зріст аж реформация. У церквах східних число сьвят далеко більше, що незвичайно лихо відбиває ся на селяньскім добробутї. Над справою редукциї сьвят у православній церкві радив недавно й петербурский синод. Робить ся головно так, що богато сьвят перемінює ся на виключно церковні а при тім робітні, а другі переносить ся на недїлї.

Ся справа буде мабуть поступати в тім напрямі що раз дальше під натиском економічних умов, серед яких прийшло ся нам жити. Країною, де сей процес пішов найдальше, є Америка, де Різдво і Великдень тривають лиш один день а иньші сьвята зредуковані ad minimum. Стало ся се головно тому, що тут не потребувала новітна суспільність бороти ся із давними традициями, а ладнала своє житє після субєктивних потреб.

Поки до сего прийде, не вадилоб повести сьвятковане всїляких сьвят красшим шляхом, щоб справдї зазнавати веселих, щасливих сьвят.

Іван Діброва.

Різдво сироти.

Засяють ясні сьвітла по хатах,
Забють ся людські груди дружно —
Менї одному тяжко на души,
На серцю сумно, тяжко, тужно...

Цїлють ся звуки ген сьвятих пісень —
Зворушить грудь побожна нута —
Лиш я один, одним мовчати му,
Бо моя пісня горем скута!

Засяде челядь, дїти і братя
Вечерять вкруг стола — без суму —
Менї одному ось під тином тим
Вповість „дитя“ безжурну думу!

28. 12. 1904.

НОВИНКИ.

Чернівцї, 6. січня 1905.

Із нагоди сьвят бажаємо нашим співробітникам, передплатникам і читачам веселих і щасливих сьвят!

В честь п. віцемаршалка д-ра Стефана Смаль-Стоцкого будуть в понедїлок (на сьв. Стефана) вечером в готелю „Централь“ тозариські сходини, на які черновецкі товариства запрошують всїх Русинок і Русинів!

Великий вечерок з танцями, який уладжують усї товариства в Чернівцях відбуде ся дня 2. лютого н. ст. в сали музичного товариства. Стрій на вечерок для пань народний або балевий, для панів фрак. Комітет жваво заходжує ся, щоб вечерок випав як найвеличавійше.

На Різдво обдаровують себе також монархи. Ориґінальний дарунок дїстав на сї сьвята король анґлїйский Едвард VII. від свого свояка, цїсаря Вільгельма II. Се є величезний лоб сьвіжо убитого дика. Подають его до стола на відповіднім приладженю в кухни — на специяльно приладженій до того мисцї. Король Едвард відвдячує ся нїмецкому цїсареви висилкою добірною вязанки ка лунів і розбіфу. Від царя Николая II. одержує Вільгельм II. на Різдво бочівку найкрасшого кавяру.

Коляди, якими загомонить нин вечером наша землиця мають свою давну історию. Вже старинні Римляни називали перший день кождого місяця calendae. Оттим то й Новий Рік сьвятковано під сею назвою дуже велично. Середні віки визначили Новий Рік на 24. грудня, а традициї европейских народів перебрали до своїх мов змінене трохи латиньске слово calendae, прилучуючи его до Різдвяних сьвят та до дарунків, якими тодї взаїмно обдїлювано ся також і на Руси. У нас переховало ся богато старезних коляд, і з яких деякі сягають княжих часів. Вони заступали поволи поганьскі пісні, які народ сьпівав звичайно під ту пору, додаючи до них присьпівку Ладо-ладо, так що може й се дало привід до повстаня назви коляд.

Сьвяточний струцель на 2.600 яйцях зладив на латиньске Різдво один пекар в Рішмон. Струцлик важить лише 3.500 фунтів. Крім цїлого моря яєць поглотив він 225 фунтів масла і тількож цукру, 230 фунтів сиропу, 340 фунтів муки 100 фунтів миґдалів і 160 фунтів цитронади. Розуміє ся, що сей архитвір кулїнарної штуки продавав він не на гурт а кусними.

Із університету. Мінїстер просьвіти і віроісповідань іменував унів. професора д-ра Кароля Адлера заступником предсїдателя комісиї при правничо-історичнім іспитї.

Митрополича консистория висловила консисторским офицялам Теофілеви Томащукови і Николаєви Рєєви похвальне признанє за ревне сповнюванє обовязків.

Надане стипендий. Краєвий през. надав дві опорожнені стипендиї державні, призначені для руских академиків по 210 кор. студентам фільософії черновецкого університету Володимирови Костецкому і Павлови Маґасови.

Із кругів скарбових. Мінїстер фінансів надав касиерови краєвого уряду платничого Адольфови Кляйнови VII. ранґу а контрольорови тогож уряду Ал. Льоґінови VIII. ранґу. Президия скарб. дирекциї в Чернівцях іменувала рахункового практиканта М. Константиновича рахунковим асистентом, а укінченого ґімназияста М. Бонковского рах. практикантом а вахм. жанд. Евгена Яноша сталим адюнктом в XI. ранзї.

Із кругів судейских. Львівский висший суд краєвий переніс судових канцелїстів Петра Попескула із Сучави до Чернівцїв. Герберта Ґуґельсперґера із Вашківцїв до Радівцїв, А. Зільбера із Селетина до Вашківцїв а Каєтана Якубовича із Селетина до Сторожинця і іменував судовими канцелїстами підофіц. рахункового з 9. п. п. Б. Фрайберґера в Сторожинци, рах. підофіц. 30. стріл. б. Якова Шілера і рах. підофіц. 66. п. п. Сид. Маха обох в Селетинї.

Тов. „Руска православна шляхта на Буковинї“. Загальні збори товариства відбудуть ся в день св. Стефана т. е. 9. січня в 11. годинї в салї „Народного Дому“ в Чернівцях. Видїловим на провінциї розсилають ся запрошеня, тих других членів повідомляє ся лиш сею дорогою. — За Видїл: *Миколай Влад* m. p., *Пант. Клим* секретар.

Набуване насїня. Рада культури краєвої буде продавати в 1905 р. незасїбним господарям насїня збіжа, конюшини, трав, кукурудзи, льну, бураків і городовини по знижених цїнах, що стало їй можливо через побранє мінїстерскої стипендиї. Та що 50 проц. тарифову знижку за перевіз насїня можна одержати лиш тодї, коли можна виказати заздалегідні замовленя, проте господарі, що хотїлиби спроваджувати насїнє через раду краєвої культури, мають ся як найшвидше зголосити в повітових товариствах господарских, або в касах райфайзеньских, так щоб рада культури краєвої мала всї тоті викази в своїх руках до кінця січня с. р. Господарі, що мають добре насїнє на продаж, зволять подати свої оферти заосмотрені прібками радї краєвої культури, а вона готова посередничити при продажи.

Операция замість вязницї. Одна анґлїйска часопись доносить про таку подію, яка лучила ся в Льондонї: Перед судом ставав кільканайцятьлїтний хлопець, що мимо молодого віку був

вже налоговим піяком і злочинцем. Наглядним було, що малий злочинець терпить на умову недугу. При розправі мати обжалованого зізнала, що він ще як трилїтна дитина упав і розбив собі голову і просила аби лїкарі зробили операцию на голові хлопця. Суд на те згодив ся. Хлопцеви перерізано череп голови і дїйство на вказанім місци найдено на мозку чирак, в якім було кілька дрібненьких кусників покрушеної кости. Коли опісля хлопець виздоровів, зовсїм змінив ся і став порядно вести ся.

Смерть під колесами желїзницї. На стациї в Серетї погиб дня 2. с. м. зворотничий Николай Королюк, попавши під колеса надходячого потягу.

Напад на почту. З Сицилії доносять, що під мурами Терміні напало на куриерску почту пятьох замаскованих і уоруженних розбишаків, котрі випрягли конї та приневолили подорожних висїдати. Ограбили всїх до чиста. Одному з подорожних, міскому касиерови Блянсонови, забрали 28.000 лїрів. Відтак розбишаки щезли, а пасажери мусїли удати ся пішки до міста.

Протиракова суровиця. З Бруксслї доносять, що на послїднім засїданю Товариства для патольоґічної анатомії подав тамошний лїкар Якобс до відома зібраних, що ему повело ся прутня рака (micrococcus neoformans) відкриту др. Дееном, відокремити і виплекати его культуру.

Мандруюче торфовище. В ґрафстві Roscowmon у Ірляндиї вже здавна добачено фильоване торфовищ а перед кількома днями цїле село Cloonshiver пропало. Єго мешканцї ледви повтікали. Торфовище пересунуло ся о пів милї на полудне. Аби его вандрівку спинити, зарядили власти викопане глибоких каналів.

Злодїйский гумор. Перед кількома днями закрали ся злодїї в ночи до льокалю „думи“ повітового місточка Борисоблебска в томбовскій ґубернії і забрали із каси 2200 рублїв а з розбитої скринї виняли ланцухи „голови“, его заступника і прочих радних. По довершенім дїлї уладили собі злодїї пiятику, при якій засидїли ся надто довго, так, що полїция приманена сьвітлом у вікнах забрала усїх пирующих до „улия“. Підчас переслуханя подали вони, що по крадежи поубирали ся в ланци, посїдали за радним столом і стали обговорювати подїл добичі. Але передтим ще рішили висловити радї догану за те, що надто мало дбає про громадске майно!...

Зріст божевіля. Страшний зріст умових недуг в Чікаґо провірює директор тамошного заведеня для божевільних. Він виказує, що в Чікаґо на кождих 150 осіб есть одна божевільна. За 50 лїт побільшило ся там число умових недуг в четверо. Директор впевнює, що коли піде так дальше, то за 500 лїт половина кавкаскої раси буде божевільна, а за 200 дальших лїт цїла цивілїзация буде знищена. Гамірне житє і томляча праця у великих місгах, безнастанні потрясеня нервів, не суть специяльностию лише Чікаґа. Але найважнїйшою причиною божевільства есть по думцї учених, погоня за грошем і примхи, які з того походять. Богато жінок зі всїх верств суспільности зуживає свої сили аж до вичерпаня, а з того виходить відтак то, що їх дїти немічні і зівялі. Менше працї і більше відпочинку, житє згідне з природою, менше штучне, радять лїкарі на збереженє здоровля людского ума.

Розбійничий напад. В Славові житомирского повіта на Волини, ватага розбишаків напала вечером на двір Іванни Крушевскої. Панї Крушевска сидїла при столї з сестрою Софією Волощенко і Вільгельминою Зарембянкою. Серед розмови не дочули они, як вибито шиби в сусїдній комнатї. Ненадїйно впали до комнати розбишаки з лицями замазаними саджею і почали їх дусити, бити колами і копати. На крик жінок надбігли два слуги, але розбишаки розторощили одному щоку, а другому перестрілили черево, груди і лице. Инші двірскі слуги скликали селян на поміч, але коли люди прибули, розбишаки забрали 500 рублїв і коробку з родовими документами і утїкли. Другого дня арештовано в сусїднім місточку Івана Шевчука, котрий добре не обмив ся з саджі. Инших розбишаків ще не спіймано.

Сто тисяч кор. на добродїйні цїли жертвував властитель вуглевої фірми в Авсїґ Ізидор Петшек, сьвяткуючи 25 лїтний ювилей істнованя своєї фірми, яка належить тепер до першорядних торговельних домів в Австриї. Сих 100.000 кор. жертвував він на основане лїчничого заведеня для хорих на грудні недуги.

Динамітові атентати на российских желїзницях, якими мають їхати резервісти, стають що раз частїйшими. Ось урядовий российский комунїкат доносить, що дня 24. с. м. ушкоджено при помочи експльозиї два мости, які однак провізорично зараз направлено і скріплено при них сторож. Дня 25. с. м. спостеріг машиніст на шляху калїскої желїзницї динамітову петарду, яку ще за годї усунено.

Дрібні вісти. В Жадові Бикові вибух жолудковий тиф. На закупно поживи для хорих виасиґнував кр. презид. 200 кор. із запасових фондів. — Спинений желїзничий рух на шляху Лужани-Залїщики привернено із днем 3. сїчня. — В Садаґурі обікрали невислїджені злочинцї тамошного купця Ф. Кернера, забравши 500 кор. готівки.

Володимир Іванів.

ЗВІЗДА.

Скрізь темно. Нїгде нї сяява нї блеску. В забутю закон Мойсеїв, поріс вже мохом. Душі зчорнїли; лиш де-не-де заблисне сьвітло, здійме ся благородная душа — пророк, пізнасть упадок і вчить житя. Та не в силї він піднести Ізраїля. Душа його предчуває сильнїйшого від себе, — він пророкує невидану Звізду, могучого Месію... А потім знов темно, народ у потемку ходить, стрягне в бездонну грузь...

Зійшла Звізда на небі хмарнім, ожидана Звізда — над Вефлеємом. І сьвітло впало між Ізраїль. І сьвітлом — сонцем ходить між народами Назареєць-Месія. В Своїй душі обняв Він всї народи грішні; „любовю серце перелите. І з уст Його течуть божественні слова: „Спамятайте ся! Будьте людьми! Любіть ближнїх, як себе! В любові правда, в правдї Бог!“... Не зрозуміли Його сьвятої науки... Не звикли люди до ясного сьвітла, не знесли його тодїшні... фарисеї. Заслона впала їм на очі, і в правдї виділи вони пекельну лож... Богохульника розпяли... Звізда погасла. І сьвітло між людьми погасало, згасло... Науку Божу на заточіє післали... Настала темпрява. І люд без правди, без любови на пóмацки в нїй ходить, шукає щастя... Чи найде він його без щирости для брата, без любви до правди — Бога?... Дарма!... Чи прояснить ся тьма?...

Може зійде ще Звізда над грішним людом, може роз'яснить ся небосклін. І може в яснім сьвітлї буде Учитель ще раз правду розносити... Чи найде Він Свою науку давню?... Пеньки лиш, лиш пеньки осьмішені!...

І Він здивує ся і піде... в гріб; ...не Своєю смерт'ю Його розіпнуть... фарисеї ...за богохульство!...

Звізда погасне і настане тьма...

Віра Лебедова.

Дїти.

Нераз прийде така хвилина...
Заквилить серце мов пташина,
Мотає в чорну сїть зневіра,
Душа мертвіє, думка сїра,
І біль житя і власні муки
Здавляють грудь ланцом розпуки,
І сьвіт увесь гей мари вкрили,
А людство труп на них застилий...

І як у хвилю ту погану,
На той гурток дїточий гляну,
На ті безжурі нинї лиця,
Сьміючі очи як криниця,
З котрих душа мов крізь віконця
Зриває ся в гору до сонця,
У сьвіт, який для них сегодня
Лиш радощий, сьміху безодня,
Лиш рідня серць таких коханих,
Що в їх любві все горе вяне —
Коли на них спочинуть очи,
То гірш ридати серце хоче.
Чи ж і безжура ся дрібота
Не йде шляхом, де край Ґольґота?
Не сказана на біль, невгоди,
На жир для дракона природи?

Ах! може в ясну ту головку
Бити-муть громи без угóвку,
І може сьвіт вінець тернистий
Плете на чоленька ті чисті,
На шафот в лїсї дуб готує,
Мечі острить, тюрми мурує...

Хто збагне нинї, відгадає,
Яка судьба їх дожидає,
Яких страдальців, борців, кáтів
Ховає людство в сїй комнатї.
Савонаролю? Бруна? Гуса?
Чи Борджія? Ефяльта труса?
Чи Ґамлета, що на розпути
Питає: Бути чи не бути?
Дївицю д'Арк? чи Матїр болю,
Що під хрестом у чистім полю
Мечів сїм в груди ме приймати,
Як сина будуть розпинати?
Чи зріє тут поет, музúка?
Душа глубока, тиха, дика,
Незрозуміла, невідчута,
Як моря шум, пралїсів нута;
Без другів, хати, самотою
Жити-ме піснями й тугóю,
А як полюблять пісню люди,
Він вже в могилї спати буде?...
Ах! смутків, крови, слїз збере ся,
Що з сего місця в сьвіт піллє ся!
Бо все, чим прадїди страждали,
Малї отсї з житем дістали,
Увесь той біль, що без перерви
Споконвіку торочить нерви...

* * *

А там... з таємних струй житя
Відради бальзам пе душа,
Голубка з листячком надїї
Несе рожеві чари-мрії,
І на гурток сей льновóлосий,
На ті малї обдерті, босі
Кладе німб величи і слави,
Що розганяє ніч темряви.
А може — шепче думка скрита,
Якраз ось тут спасене сьвіта,
А може — кождий ясний волос
Се жнив будучих чистий колос,
Що наповнить порожні боднї
І наситять ся всї голоднї...
А може сáме т о хлопятко
Внесе у пітьму ясну гадку,
І як лучниця тая божа
Розсьвітить шлях і бездорожа,
Лїчити хоре людство стане,
Вколише смутки, згоїть рани...
А с я пестїйочка білява
Будучих родів може слава,
Синів великих-почин-мати,
Героїв сьвіту дасть завзятих...
А т о й збиточник-непосида,
Чи не в его руках побіда?
Якраз се може та труба,
Що захитає мур рабства,
І він колись міцний мов з стали
Полине в бій за ідеали,
Зірве ярмо, зітре колоди,
Застромить сьміло стяг свобóди
І зично гукне у сьвіти:
Ми всї рівня, ми всї брати!
І може всї малї отсїї
В дїло введуть завіт Месиї,
І всї ті ясні оченята
Побачать день обнови сьвята,
І в вольнім царстві вольні люди
Пригорнуть людство всьо до груди...

І як колись до стіп Дитятка
Пастирів простих йшла громадка,
І як з востока триї цари
В вертеп убогий несли дари,
Так і моя душа в покорі
Поклін кладе отсїй дїтворі,
Тим нинї ще незнаним силам,
Що тайни ніч їх заздро вкрила,
Що сьвіт колись спасати мають,
А тут нечутно прозябають...

ВЕФЛЕЄМ.

(ос) „Во Вефлеємі дїва сина родила..“ се вістка, яка червоною ниткою тягне ся через усї коляди. Вефлеєм, назва місточка, у якім родив ся Ісус, оповите серпанком незвичайного чару, прибрало у наших гадках вигляд приманчивої, ідилїчної оселї.

На дїлї-ж ото місточко, що бачило колись в своїх не мурах а лїпянках — Христа, тепер значно відбігає від приманчивого вицьвіту розколисаної уяви.

До Вефлеєму — говорить один турист — мандрують путники або старим звичаєм на віслюку або екіпажем. Се послїдне, розуміеть ся, залежне від належного засобу гроший. Через браму Яфа зупиняємо ся на скальній пустини, щоб подивляти могутну твердиню монастиря Мар-Елїяс і угнути колїна перед гробом Рахелї, матері Вен'яміна.

За півтора години ми вже при цїли. Серед піль, гаїв і садів, до яких путника так і манять маслинки, корчі міґдалів і винна лоза, знїмає ся амфітеатрально Бет Лягем (хлїбний дім).

„Не найгірше із юдейских міст“ має нинї 11.000 мешканців. Між ними є 300 Музулман а із Жидів нема тут і одного, бо тут їм не вільно осїдати. Решта населеня розпадає ся на ріжні християньскі віроісповіданя. Найбільше тут католиків, відтак греко-православних Коптів, Сирийців і Вірмен, а крім них є ще й пів тисячі протестантів.

Серед мешканців Вефлеєму процвитає добробит, а їхні жінки славні ізза своєї краси вже з давного давна. Полохливі вони як ґазелї, а скромні як голубки. Перед зором чужинця так ховають ся, що прямо годї їх схопити фотоґрафічиим апаратом.

Огнищем Вефлеєму є очевидно місце, в якім прийшов на сьвіт Христос — крипта в церкві Марії. Вхід до неї береже сторож турецких нїзамів, звичайно образ нехлюйства і нужди вправдї із карабінами перевішеними через плечі, але в незвичайно брудних унїформах і в подертих ходаках. Розуміеть ся, що се не може впливати гарно на релїгійні почуваня.

В крипті вказує місце ясел звізда із срібною налисею довкола: „Hic de virgine Maria Iesus Christus natus est“.

І знак сей величної події і сама напись незвичайно скромна і простенька, але вид їх вражає путника незвичайно. Здаєть ся, що в блеску тої зорі появить ся Божа дитина і пішле ей промінем благословеньство, що мов олива воду втихомирить розбурхані филї житейского моря і сплине чудодїйним бальзамом на серця роздерті колючим терном житя...

Осип Маковей.

Не сьпівайте...

Не сьпівайте вже менї
пісень солодких
про щасливі тихі днї
утїх коротких,

про любов і рай і муки
від розлуки і від злуки.

Вже наслухали ся ми
пісень любови,
Надивились між людьми
на їх окови.
Надивились на їх долю,
на їх радість і неволю.

Круки крачуть ті пісні,
не соловії,
і глузують в тишині,
що все те мрії
сонні мрії, тихі мари,
а потому смутку хмари.

А заграйте ви мені,
як грають громи,
щоб заблисли всі огні
в души сіроми,
щоб орлом я став, а не голубком,
щоб борцем я став, не сонним [любком.

18. X. 1901.

Яр. Юлев.

Запрошені.

На дворі бу̂ мороз. „Тріскучим“ він не був, але ̂іпав досить здорово. З гори падали зрідка платки снігу. Здоганяли одні других, а часами задержувались довго в воздусї, неначе дрочили ся з людьми, що скулившись у двое поспішали у теплі домівства.

Жінка молодого урядника сиділа при малім зеркалї й запікала волося. Він щойно вийшов з канцеляриї і як раз входив в кімнату.

— Зюню, чому так пізно? — звернула ся вона до него з вимівками. — Я жду й жду, а тут вже далї і пришлють за нами.

— Таж що-йно шеста година минула, — боронить ся муж — я прямо з канцеляриї.

— Ну, ну, збирай ся.

— Стали збиратись обое. Вона запекла волося, напудрувалась, пригладила брови, прилїпила на лице кілька кусничків англійского плястра і пішла до сальону одягати ся в сукню. А він міжтим брив ся. В поспіху затяв ся кілька разів і закляв „дурну“ бритву. Відтак обмив ся, зачесав ся, виполокав уста, обчистив нігті, надягнув чорну одіж, перебрав чистий ковнїрець і маншети, вложив в кишеню чисту хустинку, скрутив папіроску, сїв на крісло і вдоволений з себе — закурив. А вона шелестіла ще в другій кімнатї сукнями...

— Зюню — закликала его врештї — ходи сюди, запнеш менї ковнїр.

— Зараз.

Кинув папіроску в попільницю і побіг до жінки. Запиняв ковнїр, цїлував еї, докучав їй... Вона гнївала ся, кидала ся, сварила на него.

— Дай менї спокій, незноснику, най убираю ся, бо від аптикарів ось ось не видко. Через нас не будуть чекати.

— Се що-йно сема година минула. Маємо час.

Убрала ся й вона. Загасили в сальонї лямпу і перейшли обое до першої кімнати.

— Ну, видиш, ми вже готові, а ще нїхто не приходить по нас.

Засїли обое за стіл і наслухували, чи хто не йде.

— Ти вже дала вечеру служници?

— Дала. Лишило ся з обіду трохи печенї, а для дитини є трошки кашки. Має молоко і досить з них.

Знова наслухували.

— Але чому не присилають? Я вже страх голодний!

— А ти гадаєш, що я їла що від обіду?

— Се вже осьма доходить...

Він скрутив дві папіроски і обоє закурили.

— Ти не маєш що перекусити? Заки закличуть нас на ту вечеру, то чоловік зімлїє з голоду.

— Та що тобі, не можеш еще почекати хвильку? Заходись коло їди тепер, як я в сукни. А зрештою, що й їсти меш? Маю лише хлїб та масло і то не сьвіже.

— Бодай вас, з вашими пізними вечерями.

Поглянув на годинник.

— Олю, то вже пів до девятої. Чому вони не присилають?

— А чи я знаю...

— Може вони не пришлють?

— Та що тобі? Як се можливо? Робили би з нас дурнїв?

— Алеж бо вкінци й час уходить...

Задумались і наслухували далї. На дворі тихо-глухо.

— Олю!

— Що?

— Вони вже не пришлють.

— Таж казали.

— Може ти їх зле зрозуміла?

— Як зле зрозуміла? Я дурна, чи глуха? Кілька разів просили, повторяли: прийдіть на сьвятий вечір, та прийдіть. Я ще в души незадоволена була, що буду мусїла на наші сьвята поставити ся і якусь порядну вечеру зладити... Не зрозуміла... Таж виразно казали, що як буде вечера готова, на столї, то пришлють по нас котрогось з хлопців. Щож тут можна не розуміти?

— А чиж я вже знаю, що на се думати?

— Може ще пришлють?

— Коли? Се вже девята година. Хто так пізно їсть вечеру?

Задумались.

— Зюню, знаєш що?

— Ну?

— Піди під вікно і побачиш, що там дїєть ся. Коли вони вже їдять, то чого нам дурно ожидати? Може вони се нарочно зробили? Може хотїли нас осьмішити?

Молодий урядник накинув на себе футро і вибіг з хати. Оля лишила ся в задумі.

— Ну?

— Сякі-такі вони...

— Щож таке?

— Вони вже по вечері.

— Що?

— Вже гризуть оріхи і вивівкують коляди. Бодай їх...

Хлипанє Олї змішало ся з проклонами Зюня...

Не було иньшої ради. Виняла Оля з креденсу хлїб та несьвіже масло і положила на стіл.

— Маєш нинїшну вечеру.

— Аби вони таку вечеру на самий Великдень мали...

Сильвестер Яричевський.

О бодай Ти щаслива булá!

(Присьвячую О. . . .)

О бодай Ти щаслива булá —
що пливеш до краси передвічної брам!
щоб она тобі щастє і роскіш неслá,
бо її спорудила ти в серденьку храм!

О бодай Ти щаслива булá,
що любовю сповила дївочую грудь
і еї-б Ти для сьвіта цїлого прагла —
най Тобі дивоцьвіти всї райські цвитуть!...

О бодай Ти щаслива була,
що народ поважаєш і милуєш свій,
хоть в чужій атмосфері ти жила, зрослá. —
его радість і сум — то житя твого стрій...

О бодай Ти щаслива булá — —
хочеш мати погідний, весняний все день?
най житє заповнять тобі чаром до тла:
мелянхолїя й радощі рідних пісень!...

Кіцмань, 13. 11. 1904.

Ювилей
Івана Нечуя Левицкого

відбув ся прилюдно заходом „Лїтературно-артистичного товариства“ в Київі 31. грудня 1904 і випав під кождим зглядом знаменито. Сьвято почало ся виставою комедиї Левицкого „На кожумяках“ у театрі „Берґонїє“. Салю, що може помістити півтора тисячі люда, заповнила битком публика; для гостий з Австриї були осібні льожі в партері, і туда раз-пораз звертали ся очи наших братів з Росиї, що все з великим одушевленем витають наших людий. По першім актї Ювилятови зготовили велику овацию; перворядні мистцї українського театру пп. Тобілевич, Саксаганьский і Садовский вивели старенького Дїдуся на сцену і вручили єму срібний вінець від театральної трупи; Ювилята обступили доокола артисти а п. Садовский відчитав адресу від артистів. Опісля ще кілька разів підносила ся занавіса, саля греміла-гула від оплесків, від зворушених голосів публики, настроеної сьвяточно, тож відсьпівав хор під управою Лисенка поважні колядки. Публика попала у страшенне захопленє, залунали оплески, знов відізвали ся грімкі голоси публики, що цїлком дострoїла ся до чудової гармонїї Лисенкового таланту а серед тої атмосфери мимоволї забувало ся, що сидиш у скованім кайданами мовчаня Київі, забувало ся, що вже, вийшовши із театру зустрінеш ся із зимними помосковщеними потомками колишних чубатих козаків. Конець вечера сплив на милій розмові у ресторанї тисячу питань обговорювало ся тої ночи в товаристві рідних братів, що шукають дороги вибристи із тої тьми-неволї і найти її не можуть. Не счуло ся, що години йшли за годинами, ми розлучили ся о 4. год. рано, розлучили ся, щоб знов зійти ся о 1. годинї на академії.

О. 1. год. появив ся на академії Ювилят витаний френетичними оплесками і засїв побіч п-нї Косачевої, пп. Лисенка, Стешенка і голови „Лїт.-Арт. Товариства, Рузского. Зачали ся промови і читанє адрес і поплили щирі привіти, слова признаня, подяки за безкорисну працю Письменника. Перший промовив голова „Лїт.-Арт. Товариства“ п. Рузский, опісля панї Косачева вручила Ювилятови срібний вінець від товариства. Опісля залунав енерґічний голос п. Грінченка: „Ми хочемо жити і будемо жити“ — а по нїм полили ся адреси австрийских делеґатів, яких витано довго, довго, френетичними, невмовкаючими оплесками. Так витано п. Борковского (Просьвіта), дра Студиньского (Наук. тов. ім. Шевченка і Лїт.-наук. вістник), дра Федака (Руска львівска Бесїда і Боян), дра Кормоша (Тов. Котляревского), Льва Лопатиньского і нашого делеґата дра Маковея. Адреса відчитана др. Маковеем, подобала ся всїм загально а вимальована пнною Кохановскою „Гуцулка“ викликала велике враженє. (На буковиньскій адресї зложив свою печатку, крім вичислених вже товариств, і „Кружок українських дївчат“ — і ми тодї, списуючи всї товариства, через недогляд, пропустили „К. у. д.“ — *Ред.*). З Галичини говорив ще др. Трильовский від Січий, др. Загайкевич від австрийскої молодїжи середних і висших шкіл — опісля ішли одна по другій адреси від російских інституций, по російски і по українськи, ішли цїли три годинї. За довго було-б нам вичисляти всї адреси; цїкаво тілько, що російский письменник В о л о д и м и р К о р о л е н к о з роду Українець, прислав адресу по українськи. Чи се не заповідь лїпшої будучности з огляду на наше письменьство? Всї бесїдники підносили, що українське письменьство давно вийшло із дитячих рамок, що українську справу треба трактувати зовсїм поважно; опісля-ж на бенкетї, що відбув ся по академії всї присутні одноголосно рішили домагати ся с к а с о в а н я г а н е б н о г о у к а з у з 1876 р.

На академії промавляв Ювилят всего раз; всїм нараз подякував за те, що привітали его щиро і сердечно, радіючи, що дожив часу, коли для укр. суспільности не істнують вже духові кордони укр. земель; він мав ще одно одиноке бажанє: діждати повного, свобідного розвою українського слова.

До справи ювилею ми ще повернем по сьвятах.

Іван Діброва.

Різдво в тюрмі.

(Картки із дневника.)

Різдво! Яке величне слово! Кілько веселих сердець забє ся, лише на самий спомин сього слова, кілько душ впє ся щастем, розкошию! Кілько, кілько? — Мілїони! — Ріжно сьвяткують люди се сьвято, але все всїх серця сливають ся в одно, із нього пливе одно величне слово: Різдво!

Мілїони сьвітел запалають у палатах і курних хатах, із мілїонових сердець попливе пісня — Радують ся, веселять ся люди. — — — — — — —
— — — — — — — — —

Сиджу і думаю. Нї, не думаю! Я не знаю, що зі мною дїєть ся! В голові щось крутить ся, якісь дивні постатї переходять поперед очі, я дрожу весь мов у лихорадцї — здаєсь, я божеволію.
— — — — — — — — —

Боже, Боже, Боже! Сьогоднї у вечір засядуть родичі, родина, за стіл до сьвятої вечері. — — — — — — —
— — — — — — — — —

І бачу ту вечерю. Стіл вгинає ся від всїляких страв, кутї, напитків. Отець, мати, сестра стоять коло стола. Чому очі їх заливають ся слїзми, чому облича їх сумні, чому не говорять нїчого? Чому, Чому? — — — — — — — —

Отець благословить челядь, але слова, голос такий сумний, тихий, холодний. Він скінчив. В хатї тихо лише пориваюче хлипанє перебиває ту тишу.

Із того хаосу плачу і смутку пливе одно слово — і всї повторяють його — я чую: „Для нас нема різдва, наш син, брат — — — у — — крімiналї. — —

І я бачу всї ті сцени у рідній хатї і серце менї пукає, і душа болить, і мозок перевертає ся і грудь розриває ся...

Хотїв би злетїти до дому, хотїв би хоч раз заглянути у рідне віконце, хотїв би побачити ті сьвітла у ріднім селї...

Хотїв би, та ба!

Іду до дверий, але вони великі, грубі, мов залїзний мур, вони...

Я замкнений...

Вертаю ся до вікна, воно велике, високе... Стаю на крісло, хочу летїти, втїкати, іти...

Грубі, залїзні ґрати стремлять мов сторожі, не пускають...

Лиш там з далека несе ся до мене якийсь голос звона.

І я знов паду на тверде ліжко, і плачу крівавими слезами, зрошую ними своє ліжко. І чую якийсь голос, що шепче менї:

— Чоловіче, для тебе нема різдва, для тебе нема сьвіта, ти в тюрмі...

Нема сьвіта! Все пропало, все пропало! — повторяв я собі — і знову плачу, плачу...

— Herr, weinen Sie nicht! Es ist umsonst, alles ist verloren — каже до мене товариш по долї. — Verloren, verloren, die Ehre auch — gesunken — повторяю собі його слова і знову ховаю голову між руки і плачу...

Спазматичний плач обіймає цїле моє єство, я клоню голову низше, низше і засипляю...

І снить ся менї, що я дома, я вільний, сьвяткую враз із родичами, тїшу ся враз із ними... Я вже на сьвітї, між людьми. — Чую, як під рідньою хатою сьпівають веселі коляди, як віншують здоровлем, щастем..

І чим раз більше дужшає той сьпів, пне ся до моїх ух...

Менї стає лячно від того сьпіву, а вони все сьпівають і пнуть ся до мене, а те сьвітло, що кидає „звізда“ так мене разить, так разить...

Дрож переймає моє тїло, я бою ся, що воно позбавить мене моєї волї, щастя...

А вони пхають ся до хати, сьвітло обіймає цїлу хату, цїлого мене. Піт обливає моє чоло і я трясу ся цїлий мов у лихорадцї — от от позбавлять мене всего, всего...

Розплющую очі. В казамет ввійшло пятьох надзорчих з сьвітлом. Де моя воля, де сонце, щастє?

Пропало, пропало!

Чогож ви сюда прийшли, чого непокоїте моє щастє, що зазнаю його лише в снї? Чого, чого ви прийшли? Лишіть мене в спокою, тепер хочу сьвяткувати з родичами різдвяні сьвята!...

І вони вертають ся назад...

Ключі заскрипіли, страшно заскрипіли і в казаметї знову темно.

Лежу на пів сонний, блукаю очима вкруг мене. Темно скрізь, в моїм серцю, мізку, в моїй души...

Різдво! В темряві, в божевільстві, в смутку, горю і розпуцї проводжаю його!...

Тюрма 6. 1. 1903.

Ґр. Лев Н. Толстой сам про себе.

Великий писалель російської землї жив до 45 року свойого житя звичайненьким веселим житєм за-

сїбного офіцера ґрафа. Та в тім часї наступив у нїм звісний духовий перелом, що змінив його у великого мислителя, проповідника старохристиянської гуманности.

„Житє моє в ту мить перемінило ся, — оповідає Толстой — я перестав бажати того, чого бажав перше а став хотїти того, чого не хотїв перше. Те, що перше видавало ся менї гарним, показало ся лихим, а те, що видавало ся лихим, показало ся гарним“.

„Зо мною лучило ся те, що буває з чоловіком, який вийде за дїлом, а рішивши по дорозї, що воно для него зовсїм не прогоже — вертаєть ся знова до хати“.

„І напрямок мойого житя і мої бажаня стали инакші і добро і зло поміняло ся своїми місцями“.

Хотячи з'ясувати цїль житя, пише Толстой: законом житя органїчного є борба; законом житя сьвідомого, розумного є єднанє, любов.

„Із житя органїчного, житя — боротьби родить ся житє розумне, звязане з ним.

„Цїль його очевидна: знївечити борбу а завести розумну єдність спершу між людьми а відтак між людьми і звірятами а відтак між звірятами і ростинами“.

В справі незадоволеня самим собою заявляє він: „невдоволене із самого себе, сьвідомість, що житє не згоджує ся із вимогами серця, знаю сам по собі. І я прошу вас об тім не говорити, не думати і не нагадувати про те самим собі“.

„Се-ж значить те саме, як би путник, що йде до Єрусаляму думав безвинно про те, як богато він пройшов та як богато прийдеть ся ще перейти. Такі можуть тільки ослабити людську енерґію. Коли вже треба думати про будуче, так думаємо про найблизшу верству“.

Замітна також і скромність, із якою дивить ся Толстой на себе, розуміючи дуже добре, що вчинки його нераз розходять ся із думками.

„Менї буває дуже часто важко або й ніяково, через те, що дуже часто прихильні менї люди беруть мене серіозно, вишукуючи й домагаючись повної хожости між вчинками а думками“.

— Якже се? Ви говорите те, а робите ось що?!

„Таж я не сьвятий і нїколи не удавав сьвятого. Я чоловік палкий і нераз а радше все говорю не зовсїм те, що думаю й відчуваю. А роблю се не через те, щоб казати не хотїв, тільки через те, що не умію, дуже часто пересаджую, прямо ошибаюсь.

„Так воно на словах, а з учинками буває ще гірше.

„Я чоловік слабий із грішними привичками, який рад би служити Богови правди та безвпину, збиваєть ся з пути. Як лиш на мене дивлять ся як на чоловіка, що не може милити ся, то кожда моя ошибка являєть ся або брехнею або лицемірством.

„А як хто понимає мене, як чоловіка слабого, так тодї несхожість слів із учинками буде обявом слабости а не брехнї і лицемірства. Тодї представляю ся їм справдї тим, чим я є: марненькою людиною, що щиро, цїлим серцем бажала все і тепер бути зовсїм гарною та гарною слугою Бога“.

В кінци приходить Толстой до найбільше пекучого питаня, яке у кождого на устах:

— Ну, Льве Николаєвичу, проповідувати ви проповідуєте, але як ви те сповняєте?

„Се питанє найбільш річеве і менї задають його все і побідоносно затикають уста“.

— Ви проповідуєте, а як ви живете?

„І я відповідаю, що я не проповідую і не можу проповідувати, хоч я сего пристрастно бажаю. Проповідувати міг би я дїлом, а дїла мої погані. Те, що я говорю, не проповідь, се тільки опрокидуванє ложного понимання християнської науки і поясненє його правдивого значіня“.

Леопольд Стафф.

ВЕЙМУТА.

Переклав Остап Луцький.

Ніч крилом чорним в вікно моє бєть ся
І стукає тихо в двері мої.
В нею трівога в хату темну входить,
Влїтають тихі, сїропері птахи —
Болючі сни — —
На головою хорою злїтають,
Мов нетлї великі, слїпі,
Мов лилики шумлячі глухо — —
На причолї лїжка мого сїла
Безсонна змора.

А там на сьвітї — близь моїх вікон
Сосна, товаришка єдина, плаче —
Скаржить ся глухо.

Не спиш ще, тужна сестро сосно,
Сосно Веймуто?
Уклю тугу твою незбагнуту
Твій вислухаю плач.
Всї жалї, що за дня страдали,
Весь сьвіт — вечірні тїни вколисали
А ти палаєш жалїстю, тугою,
Скаржиш ся, сестро...

І чом ридаєш так розбільно, сестро сосно,
Сестро Веймуто?
Чом сумовитою тугою
Сама говориш, сестро, зі собою,
І чом твої великі, сумовиті жалї
Летять в глухі, пусті, далекі далї?
Чому ридаєш так болючо, сестро сосно,
І чом душі моїй так жалуєш ся, темна сосно,
О чім думаєш?

Скажи, я слухаю слова твойого!

Скажи, скажи таємним тихим шумом
Темного галля твойого
Який твій жаль?
Скажи, скажи! Глухим, бездонним
Стоном роспуки заводить твій плач!
Тихо — тихо — вискажи жаль —
Втишить ся серце твоє...

Чорна ніч блудить по твоїх галузях
І страшить тебе!
Чорна ніч в твоїх таїть ся галузях,
Привиди сїли на твоїх галузях
Гнетуть тебе...

Притлумлені шуми від тебе злїтають
Шум неспокійний, немов бідна птиця,
Що в бурі трівожно крильцями тріпоче.
Шум глухне, мотає ся, рве ся,
Заплутаний в сїти галузя твойого
Росте, сильнїйшає, змагаєсь
З якоюсь силою шаленою, грізною!
Відтак збунтований гнївний і дикий
Підносить ся, зриває ся під небо,
Валить о груди вихру своїм летом
І стекло вже!
Наляканий вихор
На трави спадає трівожно
І віддихи не сьміє злетїти...
О, сосно, — як плачеш ти в хвилю таку!
Товаришко єдина дому мого,
Як гірко ти ридаєш!!

О, вірю нинї —: дерева як люди
Мають теж душу!
...Як люди...
О, вірю нинї —: дерева як люди
І серце мають!
...Як люди...
О, вірю нинї —: дерева і люди
В душі невиплакані носять сльози — жаль!

О, знаю, знаю, що з сердець дібров
Біль точить кров,
Сердечну кров!
Зранив тебе топір ворожий,
Зранив твій гордий і високий пень.
По твоїм тїлї, сестро моя, сосно,
Спливає кров, як смуток безграничний
Я чую воню її...
Твоєї крови воня се живична.
По гладкім тїлї твоїм звільна кане
Кров із твоїої пекучої рани
Кров серця твого, — кров,
Що в галузях під корою криєсь...
Се воня — се твоя живична кров, —
Живична кров!

Сосно, сосно, чому так нагло легкий шепіт [твій
Тихне і гине?
Сосно, сосно, чому сердечну сповідь ти [прорвала,
Терпіння сповідь болючу?
Боїш ся, сестро, висказати жаль?
Боїш ся власних слів?

Скаменїла від крайного болю
Стоїш овіяна тьмою
І рамена темні простягаєш в даль, —
Стоїш без руху, горда, мовчалива,
Грізна, сувора.
І нагло мовчки знов гилля хитаєш
Тихо, — без шуму, —
Знов віти колишеш, филюєш
І перелякана і оніміла
Ритмом страшної, безмовної муки,
Рухом повільним, правильним і рівним
Твоєї, сестро, постатї стрункої
Заводиш мовчки скаргу — без слів, —
Жаль безнадійний — без слів. —
Сумно, протяжно...
Чому заводиш тим таємним рухом
Гилля твойого
Сю мовчаливу скаргу
Так сумовито, жалїсно, — так глухо?

Сосно, сосно!
Страх в сумерку свої вилуплює очи
Зимні очи!
Трівога зіймає мене і дрожу,
Що божевільна — галузий руками
Скрань твою хору обіймеш
І що власне, чорне рвати меш волося
І мовчки станеш хитати ся і колисати
І дико станеш гнути ся і колисати
І ритмом страшної, безмовної муки,
Рухом повільним, рівним і лїнивим,
Статї стрункої мовчанням
Меш заводити пісню богохульну,
Шалений рев
Над власним, некольним терпінєм!

Стоїш в сю хвилю непорушна, темна,
Галузя тільки легенько дрожать
Як божевільної жінки долонї,
Рамен долонї звільна простягнуті,
Що порушають ся злегка
І сон відганяють болючий
Або розпуки томлячої гадку
Неначеб кого вспокоїти бажали,
Неначеб душу втишити бажали:
Що не пече сльоза, як в серце кане,
Душі розпука ще не розриває.
Неначеб заперечити бажали,
Що біль їсть душу, що гризе терпінє...

Злегка галузя твої дрожать,
Немов долонї звільна простягнуті,
Що заперечити хотять і вспокоїти,
Хотяй самі в слова нїмі не вірять
Не можуть вірити!
Не можуть!!

Сосно — сестро, — сосно — сестро, —
Промов! — Кінчи жалїсну сповідь свою!

Веймуто! Страшний є у вихрі твій плач!
Товаришко найлучша дому мого,
Як гірко ти ридаєш!

Гнїв свої чорні, гнївливі долонї
Хилить на душу
По кождім шепті тихім твоїм.
Тверді, великі, острі скали
Летять на серце
По твоїм шепоті кождім сумнім....

Гей сосно, тисяч раз серце конає
В муках безмірних
По кождім твоїм шепоті страшнім!...

О, вірю нинї —: дерева як люди
Мають теж душу!
...Як люди...
О, вірю нинї —: дерева як люди
І серце мають!
...Як люди...
О, вірю нинї: дерева як люди
В душі невиплакані носять сльози, — [жаль...

Сосно, сосно!
Гордість в глухім твоїм шумі
Гордість є в твоїй розбільній задумі
Гордість неволених душ!
Бо ти півночи дочка, горда сосно,
Сестриці твої і я!!

Дикість гір темних є в шумі твойому,
Дикість гущавин лїсних і відвічних
Зрубаних давно...
Може батьків твоїх згадка,
Сосно самітна,
Може батьків твоїх згадка,
І думка, що ти є самітна
Вражають серце твоє?
О, щось з бездонних і глубоких тайн,
Далеких і незнаних
Глухих і безміром славних
Є в твоїм шумі!

Приходять до мене часом о півночі
Вісти глубоких безмірів, тайн,
Вісти із нетрий далеких,
Глухих і безміром славних...
Приходять до мене часом о півночі
Мовчазні мари
З глубокими, бездонними очами,
Як глибінь мойої темної душі...
Не сьмію глянути на їх таємні лиця,
Бо божевіллем займають ся від них мої [зіниці

Божевіллем страху над провалом
Як в того, що глине над берегом диким
В пропасть безмірну!...

Сосно, сосно!
Мари страшні, мовчаливі
З шуму твойого виходять
І йдуть до мене...
О, горе!

— — — — — — — — — — —

Сестро, закриймо очи!

— — — — — — — — — — —

Як плаче шум твій, скаржить ся, плине,
Вічна і вірна дружко дому мого!
Ти бачила певно колись о півночи
Прогалини темні, страшні під собою,
Ти чула певно їх підземні шуми,
Прокалин темних, страшних під собою,
Що плачеш так розбільно!...

Перед житєм твоїм ще, сестро-сосно,
Ти бачила певно дику душу мою,
Глянула певно тодї в душу мою —
Й тому о півночи, коли бідні дїти
Тужать за серцем матерний коханих, —
Ти у трівозї тонеш безконечній,
Самітна плачеш на сам спомин певно
Хвилї давної!...

Прорви, — прорви твої таємні шепти,
Шуми галузя твойого!
І замовчи глухі, бездонні стони
Сих божевільних жалїв, сліз твоїх!
Устань, устань! Надмірний є твій біль
Надмірний, — невтишимий!

Сестро-сосно, — сестро-сосно!
На віки мусиш, — на віки, —
Без краю, гей, — без краю
Тужити і тужити... в твоїй тузї
Жеврїти ме біль безконечний!
Не судила тобі, сестро, доля
Як менї, сосно самітна,
Спокоєм сїрим серце огорнути
Спокоєм сонної тиші.

І шуміти меш, сосно плачуча,
Сумовита така і самітна
По вік вічний без краю, без краю...

В ритм твойого плачу і терпіння
В ритм твойого шуму — шумить моя кров
Неначе у тїлї твойому...
І чую, — чую, — чую знов і знов
Як шум в серце моє твою точить кров
Живичну кров...
У моє серце точить біль твій, тугу
І моє серце плаче і шумить,
Мов вихор хмарним вечером осїнним
Між голями дібров...
О, як шалїє ся живична кров
В моїй груди!...

Сестро-сосно, сосно самітна,
Сосно Веймуто!
Глянь! — Я, що втишити бажав твою [тугу
І вколиса твій смуток і жаль
Я нинї — плачу з тобою...

Слїдуюче число Буковини вийде по сьвятах в четвер.

Просимо ще раз вирівнати залеглости, а також присилати передплату на рік 1905.

Видає товариство „Руска Рада“ в Чернівцях. За редакцию відповідає Іван Захарко.

З друкарні т овариства „Рускої Ради“ в Чернівцях під зарядом Івана Захарка.